

Lapszemle.

A cserkéreg-termelés helyzete s a kéregvásárok Németországban. Talán nem is szükséges bővebben megokolni, hogy miért és mennyiben érdekelhet minket Németországnak cserkéreg-termelése, a mely már évek óta válságos irányzatot vett föl s mely, bár kézzel-lábbal küzködik a létért, ugy látszik nem bír ellenállni a végpusztulásnak, a mibe a rá nézve kedvezőtlen közgazdasági törekvések minden valószínűség szerint mihamar belesodorni fogják.

Érdekel, még pedig nagyon is közelről érdekel minket ez a küzdelem, mert a cserkéreg-termelés nálunk is meglehetősen nagy mértékben van főképen magánbirtokosainknál gyakorlatban s kéreg-termésünknek tulnyomó részét, a mit t. i. még fejlődésben lévő s épen nem nagy kiterjedtségű bőrriparunk fel nem használ, évről-évre kiviszszük, még pedig elsősorban Németországba, melynek a kontinensen elsőrangú bőrripara nemcsak a mi cserkéreg-termésünknek, hanem a nekünk kivált az utóbbi évtizedben erős versenyt támastzó francia és belgiumi anyagnak is igen jó piacot nyújtott.

A mult évtized első felében, az 1882—1885. évek közt, cserkéreg-termésünk kivitele közel 5 millió frtra, s a $1\frac{1}{2}$ millió frt behozatallal szemben *többkivitelünk* $4\frac{1}{2}$ millióra rugott évenként átlag; ellenben a legutóbbi évek alatt (1893—1896) kivitelünk a 2 milliót is alig éri el (1896-ban 1·88 millió volt), bár másfelől behozatalunk is épen olyan arányban esökkenve, mintegy $\frac{1}{5}$ millióra esett. Ezt a behozatalt ugyszólván kizárólag Ausztria szolgáltatja, hova viszont mi körülbelül háromszor annyit viszünk ki. Ezt s a főként Romániába, Svájcba, Szerbiába s még néhány más államba kivitt s mindösszevéve sem sok mennyiséget leszámítva, cserkéreg-kivitelünk állandóan Németország felé irányult s irányul ma is, ugy hogy a mi cserkéreg-termelésünket jóformán csak az érdekli, hogy miként alakulnak a viszonyok Németországban.

Már az 1885. május 24.-i német favámok alkalmazásba vétele sajnosan igazolta ezt, mikor a következő évben, 1886-ban németországi összes kivitelünk (erdőterményekben) a korábbi évek 5 millió forintnyi átlagáról egyszerre 2·6 millióra, s maga a cserkéreg-kivitel az átlagos 2·8 millió forintról 0·8 millióra esett.

A következő években folytatott vámtárgyalások kedvezőbb eredményei ugyan németországi kivitelünket ismét felszöktették átlag 4 millióra (1896-ban megint közel 5 millióra), cserkéreg-kivitelünk azonban korábbi színvonalát többé csak meg sem közelítette, amennyiben a legjobb években is csak másfél millió körül mozgott. Mindezek azonban egyszersmind azt is mutatják, hogy viszont a mi németországi cserkéreg-kivitelünkre, a velünk szemben folytatott favámpolitikán kívül más tényezőknek is kellett, még pedig kedvezőtlen befolyást gyakorolniok; még pedig oly tényezőknek, melyek egyszersmind Ausztriába irányuló kivitelünket is évről-évre alacsonyabbra nyomják. Ausztriába irányuló kivitelünk ugyanis az 1882—1883. években még meghaladta a 2 milliót, de 1894-ben már csak 700,000 frtra, 1895-ben 600,000-re, 1896-ban pedig már csak félmillió forintra rugott.

Ezek a tényezők, — nevezetesen az exotikus cserzőanyagoknak s köztük kiváltképen a Quebrachó-fának beözönlése, valamint az ezekkel való cserzési eljárásoknak tökéletesbitése s másodsorban a kémiai cserzés terén Angliában s Amerikában tett nagyszabású s még több kilátással biztató haladás — mint már fentebb említve volt — magának Németországnak cserkéreg-termelésére is már évek óta nagy nyomást gyakorolnak, vagyis az ott termelt s a külföldről s így tőlünk is bevitt anyagnak: a cserkéregnek sorsa egészen közössé lett s mint alábbi adatainkból kiviláglik, egészen összebonyolódott — majdnem minden reménye nélkül a kedvező kibontakozásnak, a mit keresnie, előidéznie magamagának érezhető megkárosítása nélkül, úgy látszik, sehogy se áll módjában se Németországnak, se bármelyik államnak, mely e tekintetben velünk együtt érdekelve van s melyek mindegyike egyaránt kívánatosnak tarthatja, hogy ez a bajos ügy, legalább a saját érdekeinek határáig, kedvezően rendeztessék.

A helyzet mindenestre komoly; így látják azt ma már sokan Németországban, ugyannyira, hogy a cserkéreg-termelésre szánt erdőknek *jövedelmezőbb* gazdálkodásmód alá vételét, szálerdőkké átalakítását mind szélesebb körben emlegetik; ehez az állam, mely a cserkéreg-termelést szintén jelentékeny mértékben üzte, már hozzá is fogott. A szakirodalom terén az üzemmód átalakításának kérdését legutóbb nagy részletességgel s alaposággal tárgyalta

dr. Fischbach K. főerdőtanácsos (a Forstw. Centrbl. folyó évi VII. füzetében), e cikk tartalmának megismertetésével azonban csak a legközelebbi alkalommal kívánok foglalkozni.

Ezuttal inkább annak a folyamatnak főbb mozzanatait szeretném röviden csoportosítani, melynek útján a cserkéreg-termelés általában véve a cserkéreg-ügy mai sajnálatraméltó állapotába eljutott. E tekintetben az adatokat bőségesen szolgáltatják az „Allg. Forst. u. Jagd-Z.“ széles látkörű s szorgalmas munkatársának a lap számára, valamint a „Forstwissensch. Centrbl.“ számára irt jelentései a Németország különböző vidékein tartott kéregvásárokról, mely jelentéseihez a szerző, kinek közleményei „N.“ aláírással jelennek meg, igen érdekes megjegyzéseket szokott fűzni.

N. már 1892-ben alapos aggodalmakat táplált a cserkéreg-termelés jövőjét illetőleg, a mint ezt az „A. F. u. J. Z.“ u. a. é. 9. füzetében előadta. A kéregárak már akkor is eső irányzatban voltak s az u. a. évben tartott kéregvásároknak fölöttébb kedvezőtlen eredménye már akkor annak javallására indította N-et, hogy jó lenne — ha így tart tovább is — a cserkéreg-árak olcsósága miatt rosszul jövedelmező erdőkben lassanként más gazdálkodásmódra átmenni. Egyébiránt akkor még maga N. sem találta s nem is találhatta oly reménytelennek a helyzetet, melynek okai sem voltak annyira nyilvánvalók. A főok N. szerint a bőriparnak időleges pangása s a bőrgyárosok ebből folyó összebeszélése, vagyis a cserkéreg-árak mesterséges leszorítása volt s ehez járult az újabb cserzőanyagoknak, valamint a javított cserzési eljárásoknak terjedése s ezek közt különösen a villanyosság felhasználása a cserzés terén, a mi egyes cserzőanyagkivonatok használata mellett a cserzésre szükséges idő tartamának sokszoros megrövidítését vonván maga után, a cserkéreg alkalmazásának veszedelmes versenytársául tolakodott föl. Ezzel az eljárással 4 nap alatt kicserzik a bőrt, melynek a régi mód szerint való cserzésére 10—12 hónap volt szükséges, a mi természetesen nagy munkamegtakarítással jár s a mellett a befektetett tőkének gyors kamatoztatását hozza magával. Hogy az így cserzett bőr minősége kevésbé jó, az igaz ugyan, de végeredményben nem nyújthat nagy vigasztalást a cserkéreg-termelőknek. Ezzel az új móddal a British Tanning Co.

évenként 800,000 *kg.* s a franciaországi Bryon et Dÿprè társaság 600,000 *kg.* bőrt készít ki.

Az okokat mérlegelve, *N.* első sorban arra a következtetésre jut, hogy az ily olcsó és gyors eljárások terjedése a termények árát s ezzel együtt természetesen a cserkéregnek már is hanyatló árát még alacsonyabbra fogja lenyomni. Következtetése eddig helyes; de — mint a következő évek eseményei igazolták — már nem volt helyes az a következtetése, hogy a cserkéreg-termelés jövedelmezőségén mégis lehetne segíteni aként, hogy: ha a bőrgyárosok a bőripar pangásától indítatva vagy egyéb érdekből a kéregárak lenyomására szövetkeznek, viszont a kéregtermelők is egyesülhetnének arra nézve, hogy a kéregáraknak minimumát megszabják.

Az exotikus cserzőanyagoknak s ezek közt főképen a Quebracho-fának beözönlése ugyanis évről-évre emelkedett, ezeknek a kiadósabb cserzőanyagoknak használatára mind több és több nagy gyár rendezte be üzemét, úgy hogy a bőripar mindinkább elfordult a cserkéreg használatától, melyhez teljes hűséggel jóformán csak a kisiparosok ragaszkodtak, a kik t. i. üzemüket átalakítani s illetve abba nagyobb tőkét fektetni nem birtak. Eként az ellentét a cserkéreg-termelés ügyének védelmezésében fáradozó agráriusok s a bőriparral nagyban foglalkozó gyárosok közt mindinkább kiéleledik; a két tábor közt élénk küzdelem támad, melynek nagy fontosságot ad az a körülmény, hogy a bőripar a németországi főbb iparágak sorában a harmadik helyet foglalja el.

A következő években adott jelentésében már *N.* is érdeme szerint méltányolja az exotikus anyagok beözönlésének nagy fontosságát. Azok a mozgalmak, melyek e miatt támadtak, mind nagyobb hullámokat vertek, s az ő figyelmét sem kerülték ki.

(Argentínia a Quebrachónak új meg új piacot hódított. Kivitt 1892-ben: 29,200 tonnát, 1893-ban 49,400-at, 1894-ben 54,955-öt és 1895-ben már 154,466 tonnát (Magyar Bőripar 1898. évi 30. sz.). Körülbelül ily arányban szaporodik Németország bevitele, amennyiben a Quebrachó használata az egész birodalomban tért hódított. Németország bevitele Quebrachóból 1892. évi jan.—szept. hónapok alatt 2261 vagonra, 1893. évi jan.—szept.

hónapok alatt 3141 vagonra rugott, vagyis az emelkedés egy év alatt 880 vagon volt.)

Az „A. F. u. J.-Z.“ 1895.-i évfolyamában az ügy fejlődésére s nevezetesen az agráriusok és a börgyárosok közt már éveken át folyó küzdelemre vonatkozólag *N.* jelentése újból érdekes adatokat nyújt.

Az agráriusok a folyton hanyatló cserkéreg-árakra s a cserkéreg-erdők jövedelmezésének nagymértékű esésére hivatkozva, mindenáron ki akarták erőltetni, hogy az exotikus cserzőanyagok behozatala súlyos vámtételek alkalmazásával megnehezíttessék s ebben az irányban mozgalmat indítottak. E mozgalom nemcsak a cserkéreg-termelőknek érdekeit lett volna hivatva kielégíteni, hanem a cserzéssel foglalkozó kisiparosokéit is, amennyiben ezeket az olcsóbb anyaggal s gyorsabb eljárásokkal dolgozó gyárosok nagy versenye egészen háttérbe szorította. Csakhogy — mint már fentebb említve volt, — a német bőrriparnak tulajdonképeni képviselőivé lassankint a nagy tőkékkel dolgozó gyárosok lettek s egyszersmind a bőrripar üzemének lényege is egészen átalakult, úgy, hogy az agráriusok jelzett mozgalma valójában a német bőrripar legfőbb létfeltétele ellen irányult.

Hogy mi lenne e mozgalom sikerének legközvetlenebb következménye, arra *N.* a következő megjegyzéseket teszi: Nem szabad szem elől téveszteni, hogy az exotikus cserzőanyagoknak — Quebrachó-fának, Catechunak stb. — vám alá vetése nem egyedül a német cserkéreg-termelőknek lenne hasznára. Ugyanis az Osztrák-Magyar monarchiából, Romániából stb. behozott cserkéregre a fennálló kereskedelmi szerződések miatt hasonlóan vámot vetni nem lehetne s így ezek az országok az ő olcsóbban termelt tölgykergüket a Quebrachó stb. anyagok vámja által felszoktetett áron *mind* Németországba vinnék, maguk pedig az olcsóbb áron beszerzett exotikus cserzőanyagokat vennék használatba.

N. szerint azonban az agráriusok más fontos körülményt is figyelmen kívül hagyva, oly hevesen követelték a védvám alkalmazását, hogy az érdekeik veszélyeztetésétől féltő börgyárosok s más érdekeltek Németországnak minden részéből mintegy 800-an összesereglettek (1895 február 2.-án), hogy az agráriusok törekvései ellen *protestáljanak*. Az egyhangulag hozott határozat a kö-

vetkező volt: A Berlinben 1895. évi február 2.-án tartott értekezlet, melyen Németországnak minden része nagy számmal volt képviselve, kijelenti, hogy a Quebrachónak vagy bármely más külföldi cserzőanyagának bármily vám alá vetése Németországnak egész bőriparára s ezzel összefüggésben levő egyéb iparágaira igen káros befolyást gyakorolna s ennél fogva mindenáron mellőzendő. — Az értekezlet egyszersmind gondoskodott arról is, hogy a határozatot az elnök illetékes helyre juttassa. Mellékesen megjegyzi *N.*, hogy a Quebrachó-vám ellen 1486 nyilatkozat érkezett be, míg mellette csupán kettő.

Hasonló értekezletet tartottak márczius 2.-án Düsseldorfban a bőrfestő- és préselőgyárosok is, tiltakozva „a belföldi ipart veszedelemmel fenyegető vám” ellen.

Ilyenféle nyilatkozatot különben a német bőrgyárosok egyesületének 1893. évi frankfurti nagygyűlése is tett.

Hogy a német erdőbirtokosok ebben a kérdésben mennyire és miként vannak érdekelve, arra nézve megemlíthető, hogy a németországi cserkéreg-erdők évi jövedelme mintegy 6 millió márkára rug, ebből azonban $\frac{2}{3}$ -rész a nagybirtokosokat illeti. Ezt az arányt tekintve, *N.* szerint alig állana a *közérdekben* az olyan törekvés, mely az ország egy oly nagyra fejlett s a sorban harmadik helyet elfoglaló iparágának jelentékeny megkárosítása mellett is csak ideig-óráig lendíthetné fel a cserkéreg-termelést (melynek jövedelmezése a 70-es évek óta mintegy 40^o/_o-kal rosszabbodott): holott a cserkéreg-termelésre szolgáló erdők lassankint, nagyobb áldozat nélkül, áttérhetnének jövedelmezőbb üzemmódra.

S amint *N.* 1895. évi jelentése végén megjegyzi, arra való tekintettel, hogy a kéreg-ár a múlt évek áraihoz képest majd minden kéregvásáron esett, s az értékesítés eredménye állandóan kedvezőtlenebb, az állam elhatározta, *hogy a kéregtermelést abba-hagyja* (noha kivált az elszászi erdők igen jó anyagot szolgáltatnak) és hogy hozzáfog a csererdőknek szálerdökké való átalakításához.

Az 1896. évi kéregvásárok eredményeiről tett jelentését (A. F. u. J.-Z. 1896. VIII—IX. f.) megint csak panaszszóval kezdi *N.*, mert az árak újra rosszabbak lettek, sőt, amint megjegyzi, még rosszabb lett volna a kereslet, ha a bőrgyárosok a Quebrachót, Catechut stb. fenyegető vám behozatalától annyira nem tar-

tanak, habár aggodalmuk, amit az agráriusok erélyes követelődése s mozgolódása támasztott, tulajdonképen komoly alappal nem birt. Hogy ilyen vám, melyet az agráriusok követelnek, amellet, hogy csak egy kisebb érdekkörnek helyzetén lendithetne, míg a másik, nagyobb körnek érdekeit veszélyeztetné, egyszersmind csak ideig-óráig tartó támogatást nyújthatna a cserkéreg-termelésnek magának is: újabb és újabb jelenségek bizonyítják, melyek, a nyilvánosság előtt tett egyes nyilatkozatokból ítélve, az intézőkörök elhatározására oly erős befolyást gyakoroltak, hogy a vám behozatalának eszméjét elejtettnek kell tekinteni. Nagy befolyása volt például annak a körülménynek, hogy újabban az ásványi anyagokkal való cserzés terén Amerika és Anglia feltűnő eredményeket ért el, nevezetesen a chlórsavas sókkal. Ezek az eljárások ugyan egyelőre csak durvább bőrárak előállítására alkalmaztatnak, de kétségtelen, hogy tökéletesbítettni fognak s a többi eljárásnak évről-évre nagyobb versenyt fognak támasztani.

(Ezt a véleményt megerősíti a „Magyar Bőripar“ idei évfolyamában „A cserző-anyagokról“ szóló cikksorozatnak egyik fejezete is, mely a lap f. évi 13. számában „Ásványi cserző-anyagok“ cz. alatt a következőket mondja: A modern tudomány haladása ezen a téren is érvényesült. Olyan ásványi anyagot sikerült néhány kiváló szakértőnek, mint pl. Knapp, Heinzerling, Estner, Denisnek, Schulzenak stb. eljárása szerint erre a célra felhasználni, amelyekkel kitűnő minőségű, rendkívül tartós és vizálló bőrt lehet kikészíteni. A haladás ezen a téren akkora, hogy bizonyosnak látszik: az ásványi anyagokkal való cserzés előbb-utóbb okvetlenül kiszorítja majd a növényi cserzést.

Legfontosabb ásványi cserzőanyagok: a *timsó* és egyéb aluminiumot tartalmazó sók; konyhasó, — kénsavas és eczetsavas anyagföld, chromvegyületek, vasoxydok s végül — glicerin.)

A kedvezőtlen körülmények közrehatása alatt a németországi cserkéreg-termelés helyzete a mult évben is hanyatlott, legalább a kéregvásárok eredményéről adott jelentésében (A. f. u. J.-Z. 1897. X. füzet), mely az áraknak kedvezőtlen alakulásáról s a kereslet lanyhaságáról szól, N. újra sötétebbnek látja a viszonyokat. Panaszodik a kéreg-fogyasztók összebeszélésére, mely helyenkint a kéregvásárok tartását hiábavalóvá teszi, s melylyel a termelők meg-

küzdeni nem bírnak. Felemlíti, hogy az államerdészet ismét néhány kerületben abbahagyta a cserkéreg-termelést s ezt a példát pár község is követte.

Nézete szerint a kéregárok még alacsonyabbra estek volna, ha időközben a Quebrachó behozatalában jelentékeny visszaesés nem áll be. Amint ugyanis megjegyzi, La Plata a Quebrachó-fából rendkívül nagy mennyiséget foglalt le a maga számára, hogy azt vasuti talpfának dolgozza föl ujonnan épülő vasutvonalaihoz. Ennek következtében a Quebrachó bevitele a múlt év első negyedében alig haladta meg egyharmadát az 1896. év első negyedében bevitt mennyiségnek. Természetesen ez csak ideiglenes hullámnak tekinthető, melyből a jövőre nézve jobb reményeket szőni nem szabad. S tényleg *N.* biztatás helyett ismét nyíltan kijelenti, hogy a kéregtermelés létoka ugyszólván teljesen elenyészett, s azért jobb lenne, ha a kéregvásárokat beszüntetnék vagy szűk térre szorítanák s a mellett a kéregtermeléssel mindenütt felhagynának, ahol csak a helyi viszonyok annak a legnagyobb mértékben meg nem felelnek, s a gyengébb területeken mielőbb más gazdálkodási módra térnének át.

Még határozottabban és részletesebben fejti ki *N.* ebbéli véleményét a folyó évi kéregvásárok eredményeiről szóló jelentésében, ennek, valamint Fischbach K. fentebb idézett cikkének tartalmát azonban térszüke miatt a legközelebbi alkalommal fogom ismertetni. (Közli: *Arató Gy.*)

Könyvismertetés.

Középitéstan. Az «Erdészeti Építéstan» első része. Irta Sobó Jenő, m. kir. bányatanácsos, m. kir. bányászati és erdészeti akadémiai tanár. Az Országos Erdészeti Egyesület által 100 arany pályadíjjal jutalmazott munka. Két kötetben. Kiadja az Orsz. Erd. Egyesület. — Szöveg közé nyomott 2494 ábrával. — Selmezbányán Joerges A. özv. és fia könyvnyomdája 1898. — Ára az I. kötetnek: tagoknak 5 frt 60 kr, nem tagoknak 8 frt.

Az „Erdészeti Lapok“ előző számában már jelezve volt, hogy az Erdészeti Építéstan I. részének, a Középitéstannak I. kötete megjelent.